

Сучасний стан системи навчання з питань охорони праці та цивільного захисту під час професійної підготовки в вищих навчальних закладах України

Денисова Н.М., к.т.н., академік МАБЖД

Тел. 0634386793

422786@rambler.ru

Актуальність питання щодо наявності та якості викладання предметів „Безпека життєдіяльності”, „Основи охорони праці”, „Охорона праці в галузі” та „Цивільний захист” у вищих навчальних закладах України в останні роки не викликає сумнівів у спеціалістів та науково-педагогічних працівників. Ліквідація навчальних курсів з вищеназваних дисциплін, об’єднання з іншими дисциплінами, відміна розділів в випускних кваліфікаційних роботах і не тільки, є результатом реформування системи освіти нашої країни.

Складна економічна ситуація, перехід цілих галузей народного господарства в тіньовий режим, приведення у відповідність законодавства європейським стандартам, війна на сході країни– викликають соціальну незахищеність громадян, підвищуючи і так високі рівні виробничого травматизму та професійної захворюваності. В цей складний час проходить ціла низка реформ практично в кожній галузі, не оминаючи систему навчання з питань охорони праці.

Відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: „Вивчення основ охорони праці в навчальних закладах, а саме: предмета "охорона праці" (професійно-технічні навчальні заклади), навчальних дисциплін "основи охорони праці" (вищі навчальні заклади) та "охорона праці в галузі" (вищі навчальні заклади), проводиться за типовими навчальними планами і програмами з цього предмета і навчальних дисциплін, які затверджуються спеціально вповноваженим

центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки за погодженням із спеціально вповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці. Окремі питання (розділи) з охорони праці мають передбачатися у навчальних програмах загальнотехнічних і спеціальних дисциплін. Вивчення нормативних дисциплін з охорони праці в усіх вищих навчальних закладах здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти України від 02.12.98 №420"Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України", зареєстрованого Міністерством юстиції України 03.02.99 за №59/3352”.

Таким чином, стандартний навчальний план підготовки спеціаліста (інженера), що діяв до 2014 року передбачав стандартизовані назви, об’єми ECTS дисциплін (наприклад: безпека життєдіяльності – 2 кредити (60 год.), основи охорони праці – 1,5 кредити (45 год.)) та рознесення їх по семестрах. Плани магістрів передбачали „Охорона праці в галузі” та „Цивільний захист”.

Однак, цей порядок фактично був зруйнований наказом Міністерства освіти і науки від 26 січня 2015 року № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік» та окремих норм Закону України «Про вищу освіту». В яких „здобувачі вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями молодшого спеціаліста та спеціаліста ... навчаються відповідно до певних освітньо-кваліфікаційних характеристик; для першого курсу ... навчальні дисципліни плануються ... в обсязі трьох і більше кредитів ЄКТС, а їх кількість на навчальний рік не перевищує шістнадцять”, що призвело до зникнення нормативних дисциплін, зникнення стандартних програм підготовки (ОПП) та появи трьох кредитних дисциплін – гібридів („Безпека життєдіяльності та охорона праці”, Охорона праці та екологія” та інші). Випускаючі кафедри, що складають навчальні плани „під себе” формують ці гібриди, крім того, з позиції зниження аудиторного навантаження та збереження навантаження на кафедрах, не залучають профільних спеціалістів інших кафедр.

Контроль питань безпеки та охорони праці передбачався в випускних бакалаврських, дипломних та магістерських роботах у вигляді обов'язкових розділів „Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях” згідно до спільного наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 № 969/922/216 “Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України”, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 9 листопада 2010 року за № 1057/18352. Відміна цього наказу Урядом України 30 травня 2014 року на фоні реформування Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду в Державну службу України з питань праці практично звів нанівець всю систему навчання з питань охорони праці в вищих навчальних закладах.

Таким чином, на сучасному етапі система навчання з питань охорони праці та цивільного захисту під час професійної підготовки в вищих навчальних закладах України на рівні стагнації та повного розвалу. Необхідні термінові дії не тільки з боку керівних органів влади, а й з боку наукового суспільства, підприємців та профспілок щодо строгих та чітких роз'яснень про включення обов'язкових об'ємів кредитів ЄКТС дисциплін „Безпека життєдіяльності”, „Основи охорони праці”, „Охорона праці в галузі” та „Цивільний захист” до навчальних планів підготовки бакалаврів та магістрів інженерних та економічних спеціальностей.